

Adressater iht. liste

VÅR REFERANSE
14/3398

DERES REFERANSE

DATO
27.05.2014

Høring - Maksimal beregningsrente i livsforsikring etter 1. januar 2015

1 Bakgrunn

Det følger av forskrift 30. juni 2006 til forsikringsvirksomhetsloven § 2-3 at Finanstilsynet til enhver tid skal fastsette høyeste tillatte beregningsrente ut fra bestemmelsene i direktiv 2002/83/EF artikkel 20 nr. 1 B i). Av denne følger det at beregningsrenten ikke kan overstige 60 prosent av rentesatsen for statsobligasjonslån i den valuta forsikringsavtalen er fastsatt i (dvs. norske kroner i Norge). Det er lagt til grunn i tilsynspraksis at det må være rom for et visst skjønn ved fastsettelsen av den maksimale beregningsrenten.

Markedsrenten på ulike løpetider for statsobligasjoner kan variere og endres betydelig over tid, mens beregningsrenten i realiteten ikke kan justeres løpende. Med utgangspunkt i forskriftens og direktivets regler om maksimal beregningsrente, har derfor Finanstilsynet lagt til grunn at det må utvises et visst skjønn. Blant annet bør det unngås hyppige endringer av den maksimale beregningsrenten, og dermed i så vel premien som i det forsikringstekniske beregningsgrunnlag (og dermed også i avsetningene).

Høyeste tillatte beregningsrente er 2,5 prosent for alle livsforsikringskontrakter som er etablert fra og med 1. januar 2011. Høyeste tillatte beregningsrente ved beregning av premier og forsikringsmessige avsetninger for ny pensjonsopptjening for eksisterende kollektive rente- og pensjonsforsikringer er også 2,5 prosent fra 1. januar 2012.

En eventuell endring i den maksimale beregningsrenten får ikke konsekvenser for opptjente rettigheter, herunder for løpende pensjoner og for fripoliser (fullt betalte forsikringer utgått fra kollektive pensjonsforsikringer).

Finanstilsynet besluttet i juni 2012 og i mai 2013 etter høringsrunder å redusere maksimal beregningsrente fra 2,5 til 2,0 prosent for nye livsforsikringskontrakter og ny pensjonsopptjening for kollektive rente- og pensjonsforsikringer. Begge avgjørelser ble forelagt Finansdepartementet

som besluttet å holde høyeste tillatte beregningsrente i livsforsikring uendret på 2,5 prosent. Det vises til brev av 29. mai 2013 hvor Finansdepartementet begrunnet sin beslutning slik:

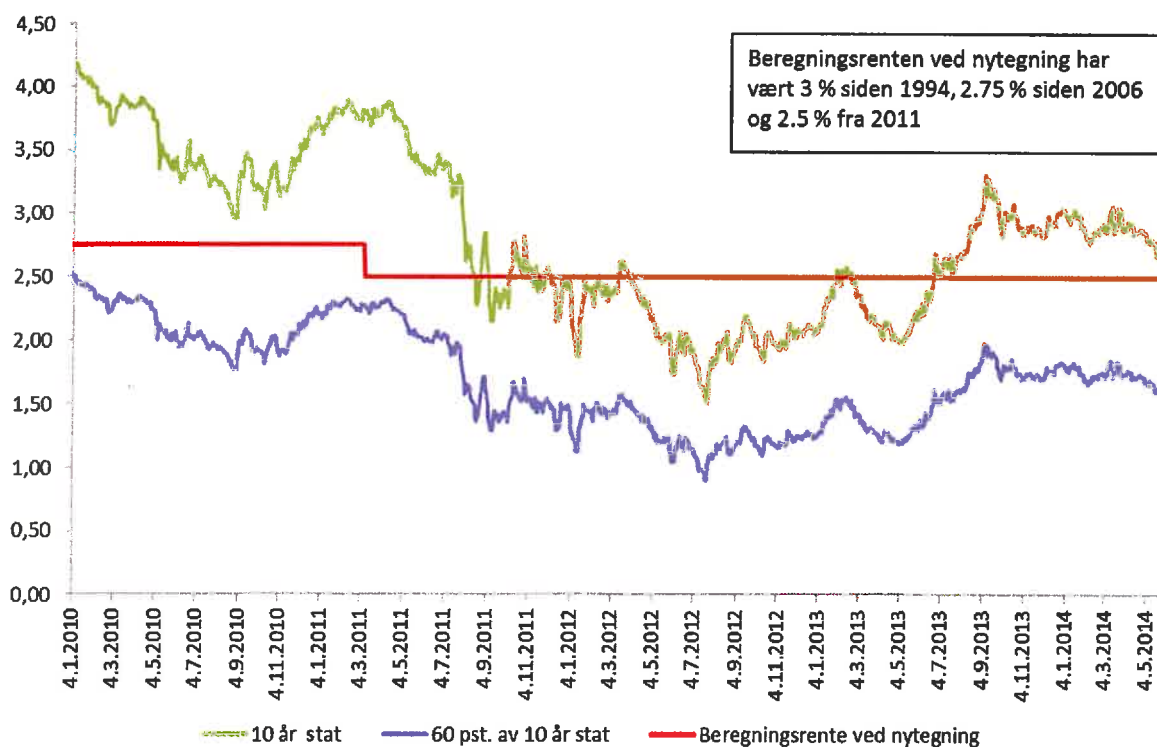
Finansdepartementet er enig i at det er viktig å styrke soliditeten i livsforsikringselskapene. Selskapene må sette premier som over tid på en betryggende måte dekker kostnadene ved de nye pensjonsforpliktelsene som bygges opp. Etter departementets vurdering er det stor usikkerhet om i hvilken grad premieøkninger som følge av en ev. reduksjon av den maksimale beregningsrenten vil forsterke overgangen fra foretakspensjonsordninger til innskuddspensjonsordninger. Departementet mener det kan være uheldig med en slik overgang i den overgangsfasen vi nå er i med betydelige forestående endringer i regelverket, jf. bl.a. Banklovkomisjonens utkast til ny lov om kollektiv tjenestepensjonsforsikring og Finansdepartementets brev 20. mars 2013 om utredning av ytelsesbasert alderspensjon tilpasset ny folketrygd. Departementet tar sikte på at lovarbeidet med nytt pensjonsprodukt og ev. overgangsregler mv. vil kunne være avklart i løpet av 2014. Finansdepartementet har på dette grunnlag kommet til at den maksimale beregningsrenten ikke skal endres med virkning fra 1. januar 2014.

I punkt 2 nedenfor gis det en redegjørelse for renteutviklingen i de senere årene og prognose for renteutviklingen. I punkt 3 omtales enkelte andre forhold som er hensyntatt i Finanstilsynets vurdering.

2 Renteutviklingen

2.1 Utviklingen i statsobligasjonsrenten fra 2010 til 2014

Figuren under viser utviklingen i 10-årig statsobligasjonsrente og 60 prosent av 10-årig statsobligasjonsrente etter 2010.

I tidsrommet januar 2010 – mai 2014 har maksimal beregningsrente ved nytegning vært høyere enn 60 prosent av 10-årig statsobligasjonsrente. Det siste året har den 10-årige statsobligasjonsrenten økt med i underkant av ett prosentpoeng.

2.2 Prognoser for renteutviklingen

I perioden 1. januar 2014 til 22. mai 2014 lå renten på 10-årige norske statsobligasjoner mellom 2,67 og 3,06 prosent, med et gjennomsnitt for perioden på 2,9 prosent. Den 22. mai 2014 var renten 2,72 prosent, og 60 prosent av dette (ut fra direktivbestemmelsens utgangspunkt) er dermed 1,63 prosent.

De 10-årige statsobligasjonsrentene i USA, Tyskland og Norge steg i 2013. Oppgangen kan ses i sammenheng med at den økonomiske veksten tok seg opp mot slutten av året. Signaler om videre nedtrapping av Federal Reserves kvantitative lettelser har trolig også bidratt til økningen. I første tertial i 2014 har de lange statsobligasjonsrentene internasjonalt gått svakt ned. De norske rentene har vært tilnærmet uendret i tertialet samlet sett. Prognosene fra Consensus Forecasts og de store norske bankene peker mot en svak økning i statsobligasjonsrentene i USA og euroområdet de neste par årene. Det er likevel antatt at rentene vil bli liggende på et lavt nivå. Prognosene for de tilsvarende norske statsobligasjonsrentene ligger mellom 3 og 3,5 prosent om ett år. Også i Norge er disse rentene ventet å øke svakt gjennom 2015, og anslagene ligger mellom 3,2 og 3,6 prosent ved utgangen av året. Det er også ventet noe økning i norske statsobligasjonsrenter, men det ventes fortsatt et lavt nivå.

3 Andre forhold

3.1 Premieendringer som følge av nytt dødelighetsgrunnlag

Innføring av ny maksimal beregningsrente fra 2015 kommer ett år etter innføringen av nytt dødelighetsgrunnlag fra 1. januar 2014 (K2013). Den nye premietariffen medførte en premieøkning på 10-15 prosent i privat kollektiv pensjon og om lag det halve i kommunal sektor.

3.2 Nærmere om endring i beregningsrenten

Dersom det innføres en beregningsrente på 2.0 prosent (i stedet for 2,5 prosent) for ny opptjening i kollektiv pensjon med virkning fra 2015, vil dette få økonomiske konsekvenser for forsikringstakerne. Økningen i fremtidige premier er avhengig av kontraktens alderssammensetning. Tas det utgangspunkt i alderspensjon, vil premieøkningen bli omlag 27 prosent for en 30-åring, 21 prosent for en 40-åring, 15 prosent for en 50-åring og 9 prosent for en 60-åring. Eldre arbeidstakere har ofte høyere forsikringsytelser. Det kan antas at premieøkningen i privat sektor vil ligge på 13-15 prosent, og 12-13 prosent for kommuner (og andre offentliglignende institusjoner). Dette betyr at foretakenes samlede premier i privat sektor isolert sett vil øke med ca. 3,5 mrd. kroner (2,1 mrd. kroner for livselskapene og 1,4 mrd. kroner for pensjonskassene). Samlede premier vil øke med ca. 5,5 mrd. kroner (4,5 mrd. kroner for livselskapene og 1 mrd. kroner for pensjonskassene) for kommuner (og andre offentliglignende institusjoner).

Forfalt premie for ytelsesbaserte kontrakter i privat kollektiv pensjon var 25,3 mrd. kroner i 2012 og 25 mrd. kroner i 2013 (16 mrd. kr i livselskapene og 9 mrd. kr i private pensjonskasser). I offentlig

sektor var forfalt premie 45 mrd. kroner i 2012 og 40 mrd. kroner i 2013 (34 mrd. kr i livselskapene og 6 mrd. kr i pensjonskassene).

DNB Liv og Storebrand liv vedtok i 2013 å avvikle sin satsning på offentlige tjenestepensjonsprodukter (i alt 80-90 kommuner med samlet forvaltningskapital på ca. 65 mrd. kroner). Storparten av disse ordningene ble overført til KLP i 2013, de resterende blir trolig overført i 2014. Et fåtall kommuner vurderer å opprette kommunal pensjonskasse i stedet for å gå til KLP.

3.3 Soliditet

Nivået på den maksimale beregningsrenten påvirker selskapenes soliditet gjennom sin betydning for selskapenes forpliktelser. Det vil imidlertid ta tid før en endring av maksimal beregningsrente på ny opptjening får vesentlig reduserende effekt på en pensjonsinnretnings gjennomsnittlige beregningsrente. Det antas at gjennomsnittlig beregningsrente reduseres med 0,04-0,05 prosentenheter pr. år for privat sektor og 0,03 prosentenheter pr. år for kommunal sektor dersom en rente på 2,5 prosent videreføres. En reduksjon av beregningsrenten til 2 prosent på ny opptjening antas i utgangspunktet å redusere gjennomsnittlig rente pr. år med ytterligere 0,02 prosentenheter i kommunal sektor og 0,03 prosentenheter i privat sektor. Oppgitt nedgang i gjennomsnittlig rente i privat sektor blir omtrent halvert når fripoliser medregnes.

Når renten og dermed avkastningsmulighetene faller, må framtidige utbetalinger fra pensjonsinnretningene i større grad sikres gjennom premiebetaling, og i mindre grad gjennom avkastningen av forsikringsmidlene. Selv om den direkte effekten av redusert beregningsrente på pensjonsinnretningenes soliditet på kort sikt er begrenset, utgjør økte premiebetaling en økt trygghet for framtidige pensjonsutbetalinger gjennom oppbygging av forsikringsmessige avsetninger.

3.4 Risikoen for økt konvertering av private ytelsesordninger til innskuddsbaserte ordninger

Omfanget av fripoliser i norske livsforsikringselskaper har stor betydning for selskapenes risiko. I en samlet vurdering av soliditeten i livsforsikringsnæringen er det derfor relevant å vurdere eventuelle virkninger på fripolisebestanden som kan følge av økte premiebetaling på private ytelsesordninger.

De senere årene er private ytelsespensjonsordninger hvert år bragt til opphør og erstattet av innskuddsbaserte pensjonsordninger. Dette har utløst konvertering av opptjente rettigheter til fripoliser. Denne økningen av fripolisebestanden kommer i tillegg til tilveksten som følger av skifte av arbeidsgiver mv. Finans Norge har utarbeidet statistikk over konverteringer av ytelsesbaserte pensjonsordninger til innskuddspensjonsordninger for årene 2006 til 2013. Det er omdannet mellom 450 og 750 kontrakter hvert år. Antallet for 2013 var 412.

Det må påregnes at eksisterende ytelsesordninger også framover vil bli bragt til opphør og erstattet av innskuddsbaserte ordninger. Avsetningene for aktive medlemmer innen privat sektor har ligget på ca 145 mrd. kroner i årene 2011, 2012 og 2013, mens avsetningene for fripoliser har økt fra 150 til 180 mrd. kroner i samme periode. Rapporter fra de største selskapene tyder på at omlag 30 mrd. kroner blir konvertert til fripoliser gjennom avvikling i løpet av 2014. Selskapene antar at avviklingstakten vil være høy også de neste to årene.

Totalt antall ytelsesbaserte kontrakter i de fire største livselskapene var 15 084 i 2006, 11 310 i 2011, 10 286 i 2012 og 9 934 i 2013. Dette innebærer en nedgang i antall kontrakter på 35 prosent i denne syv-års-perioden. Premiereserve for de premiebetalende kontraktene som er lukket for opptak av nye medlemmer, er 60 til 65 prosent av samlet avsetning i privat kollektiv pensjon.

Selv om den årlige premiebetalingen i seg selv kan ha betydning i en totalvurdering, er det grunn til å anta at private foretak særlig vil vektlegge kostnadene ved pensjonsordningen og framtidig risiko knyttet til denne. Økte premier har en likviditetseffekt, men den regnskapsmessige pensjonskostnaden påvirkes ikke. Foretak må regnskapsføre sine pensjonsforpliktelser iht. regnskapsstandarder som NRS6/IAS19. I beregning av pensjonsforpliktelser må de anvende en diskonterings-sats som følger risikofri rente med noe justering. Norsk Regnskapsstiftelse har akseptert bruk av OMF-renten (obligasjoner med fortrinnsrett) som diskonteringsrente ved beregning av pensjonsforpliktelser i foretakenes regnskaper. OMF-renten var på 4,0 prosent i januar 2014. Forskjellen mellom periodisert regnskapsmessig kostnad og innbetalt premie skal akkumuleres og balanseføres som pensjonsgjeld. En reduksjon av beregningsrenten som øker premiene, vil redusere eventuell pensjonsgjeld.

Det er flere faktorer som inngår i arbeidsgiverens totale avveining av muligheten til å konvertere tjenestepensjonsordningene, herunder pensjonsordningenes forankring i avtaler med de ansatte.

4 Finanstilsynets vurdering

Beregningsrenten skal fastsettes med forsiktighet. Maksimal beregningsrente skal i utgangspunktet ikke overstige 60 prosent av rentesatsen for norske statsobligasjonslån, men det er samtidig lagt til grunn at det må være rom for et visst skjønn ved fastsettelsen. På bakgrunn av utviklingen i 10-årsrenten for statsobligasjoner kan det slås fast at beregningsrenten for kontrakter inngått etter 1. januar 2006 (2,75 prosent) og for kontrakter inngått årene før 1. januar 2006 (3 prosent) var betydelig høyere enn 60 prosent av 10-års statsobligasjonsrente, som medio mai 2014 tilsvarte ca. 1,63 prosent.

En reduksjon av beregningsrenten vil medføre ytterligere premieøkninger etter en premieøkning som følge av ny dødelighetstariff med virkning fra 1. januar 2014. Dette kan øke risikoen for at flere foretak enn ellers ønsker å lukke sine ytelsesordninger, slik at det utstedes fripoliser. I en situasjon der foretakene allerede har sterke incentiver til å omdanne ytelsesordninger til innskuddsordninger, er det likevel usikkert hvor avgjørende en premieøkning som følge av redusert beregningsrente, faktisk er for foretakenes vurdering av om de skal videreføre ytelsesordningen.

Selv om den direkte effekten av redusert beregningsrente på pensjonsinnretningenes soliditet på kort sikt er begrenset, utgjør økte premiebetalinger en økt trygghet for framtidige pensjonsutbetalinger gjennom oppbygging av forsikringsmessige avsetninger.

10-års statsobligasjonsrente har så langt i år i gjennomsnitt ligget på ca. 2,9 prosent, noe som skulle tilsi en nedsettelse av beregningsrenten til høyst 1,75 prosent. Det er betydelig usikkerhet rundt den videre renteutviklingen. For 10-årige statsobligasjoner i USA peker prognosene mot en økning til mellom 3,6 og 3,9 prosent mot slutten av 2015. Prognosene for de tilsvarende norske statsobligasjonsrentene ligger mellom 3 og 3,5 prosent om ett år.

På bakgrunn av renteutviklingen og Finanstilsynets rom for skjønnsutøvelse knyttet til forskriftens og direktivets regler mener Finanstilsynet at den maksimale beregningsrenten bør reduseres til 2,0 prosent for nye livsforsikringskontrakter og for ny pensjonsopptjening i kollektiv rente- og pensjonsforsikring fra 1. januar 2015. Det er lagt vekt på et historisk lavt rentenivå og at det i denne situasjonen bør unngås for store skift i premiegrunlaget.

Finanstilsynet ber derfor om høringsinstansenes synspunkter på følgende forslag:

Høyeste tillatte beregningsrente som norske livsforsikringsselskaper og pensjonskasser kan anvende for nye livsforsikringskontrakter og ved beregning av premier og tilhørende forsikringsmessige avsetninger for ny pensjonsopptjening for kollektive rente- og pensjonsforsikringer, skal være 2,0 prosent fra 1. januar 2015.

Høringsinstansene inviteres til å gi eventuelle merknader til forslagene innen 17. juni 2014. Finanstilsynet vil fastsette beregningsrenten innen 1. juli 2014.

For Finanstilsynet

Morten Baltzersen
finanstilsynsdirektør

Emil Steffensen
direktør for bank- og forsikringstilsyn

Kopi: Finansdepartementet

Høringsinstanser:

Akademikerne
AktuarKonsulenters Forum
Arbeids- og sosialdepartementet
Arbeidsgiverforeningen Spekter
Den norske Aktuarforening
Finansforbundet
Finans Norge
Forbrukerrådet
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Hovedorganisasjonen Virke
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Kommunenes Sentralforbund
Konkurransetilsynet
Landsorganisasjonen i Norge
Norges Bank
Norske Forsikringsmegleres Forening
Næringslivets Hovedorganisasjon
Pensjonskasseforeningen
Unio
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund